

3 Rammeverk

Hovedtrekk i konsesjonssystemet

Sentrale dokumenter i konsesjonsverket og lovbestemmelser

Andre sentrale bestemmelser

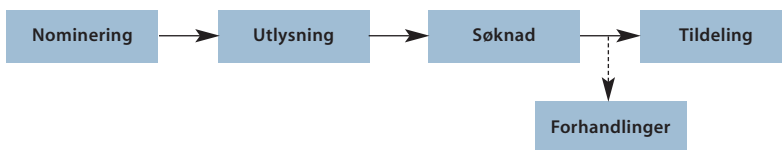
Konsekvensutredninger

Skatte- og avgiftssystemet

SDØE

Normprisen

Figur 3.1 Konesjonsrunde.

Hovedtrekk i konsesjonssystemet

Rammeverket for petroleumsnæringen betegner de vilkår og krav rettighetshaverne må forholde seg til under utøvelse av petroleumsvirksomheten. Rammeverket utarbeides av storting og regjering og nedfelles i lover, forskrifter og avtaleverk. Deler av rammeverket vil være det samme som også gjelder for landbasert industri. I det følgende gjennomgås hovedtrekkene i rammeverket som er spesifikt for petroleumsindustrien.

Hovedtrekk i konsesjonssystemet

Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) inneholder de overordnede hjemler for konsesjonssystemet som regulerer norsk petroleumsvirksomhet. Med hjemmel i petroleumsloven er det gitt forskrifter til loven ved kongelig resolusjon av 27. juni 1997. I medhold av loven med forskrifter kan det tildeles tillatelser for undersøkelse etter, utvinning og transport av petroleum mv. Beskatningsmyndigheten blir ivaretatt gjennom lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv. (petroleumsskatteloven).

Det norske konsesjonsverket består av flere dokumenter som inneholder nærmere bestemmelser om de rettigheter og plikter de ulike partene har utover det som er fastsatt i petroleumsloven med tilhørende forskrifter. Disse gis en kort omtale nedenfor. Europaparlamentets og Rådets direktiv 94/22/EF om betingelser for tildeling og bruk av tillatelser for leting etter og utvinning av hydrokarboner (konsesjonsdirektivet) ble besluttet innlemmet i EØS-avtalen 5. april 1995. Vedtaket trådte i kraft

1. september 1995, hvilket innebærer at konsesjonsdirektivet fikk anvendelse for Norge som EØS-land fra da av. Det norske konsesjonssystemet er i samsvar med de krav konsesjonsdirektivet oppstiller. Gassmarkedsdirektivet (Europaparlamentets og Rådets direktiv 98/30/EF om felles regler for det indre marked for naturgass ble besluttet innlemmet i EØS-avtalen 26. oktober 2001. Vedtaket trådte ikraft for Norge 1. august 2002. Direktivets regler om oppstrømsaktiviteter er innlemmet i petroleumsloven og –forskriften.

Petroleumsloven slår fast at eiendomsretten til undersjøiske petroleumsforekomster på norsk kontinentalsokkel tilligger staten, jf. petroleumsloven § 1-1.

I henhold til petroleumsloven § 2-1 kan et selskap søke om tillatelse til å drive undersøkelse etter petroleum. En undersøkelsestillatelse gir rett til å foreta geologiske, petrofysiske, geofysiske, geokjemiske og geotekniske undersøkelser, herunder grunne borer. Tillatelsen gir ikke eksklusive rettigheter i de områdene som er nevnt i tillatelsen og gir heller ikke rett til ordinær leteboring.

Før det gis tillatelse til leteboring og produksjon (utvinningstillatelse) må området der det skal bores være åpnet for letevirksomhet (petroleumsloven § 3-1). Det skal i denne forbindelse utarbeides konsekvensutredning med vurdering av blant annet miljømessige, økonomiske og sosiale virkninger som virksomheten kan ha for andre næringer og tilstøtende distrikter.

Tildeling av utvinningstillatelser skjer normalt gjennom konsesjonsrunder. Regjeringen kunngjør da et visst antall blokker det kan søkes om utvinningstillatelse for (petroleumsloven § 3-5). Søkere kan søke om deltakelse som gruppe, eller individuelt. Til grunn for tildeling av utvinningstillatelsene ligger

saklige, objektive, ikke-diskriminerende og kunn-
gjorte kriterier.

Utlysningsteksten inneholder en nærmere rede-
gjørelse for hvilke vilkår og kriterier som vil bli lagt
til grunn ved tildeling.

På bakgrunn av de innkomne søknader setter
Olje- og energidepartementet sammen en gruppe av
selskaper for hver utvinningstillatelse, eller det kan
gjøres tilpasninger i en gruppe som har avgitt grup-
pesøknad. Departementet utpeker en operatør for
interessentskapet (petroleumsloven § 3-7). Operatø-
ren forestår den operative virksomheten som utføres
i medhold av tillatelsen.

Fra og med tildelingen av Statfjordfeltet i 1973
og frem til og med 13. konsesjonsrunde var den
samlede statlige deltakelse minst 50 prosent i hvert
interessentskap. Statens direkte deltakelse er i gjen-
snitt redusert fra 13. til 16. konsesjonsrunde. Stortinget
vedtok våren 2001 et nytt kapittel 11 i petroleumsloven
der hovedtrekkene i forvalterordningen for statens direkte
økonomiske engasjement (SDØE) er nedfelt. På bakgrunn
av dette ble Petoro AS etablert og utpekt som forvalterselskap
for SDØE. Petoro AS er rettighetshaver for SDØE-
andelene i aktuelle utvinningstillatelser, rørledning-
er og anlegg. Staten er eier av deltakerandelene. Petoro
er et heleid statsaksjeselskap. Selskapets organisering,
ansvar og hovedoppgaver er nærmere beskrevet i St. prp.
nr. 36 (2000–2001), Innst. S. nr. 198 (2000–2001),
Ot. prp. nr. 48 (2000–2001) og Innst. O. nr. 70 (2000–2001).

Se også kapittel 2, Statlig organisering av petro-
leumsvirksomheten.

Sentrale dokumenter i konsesjons- verket og sentrale lovbestemmelser

Utvinningstillatelsen

Utvinningstillatelsen regulerer de deltakende sel-
skapers rettigheter og plikter i forhold til staten. Dokumentet
utfyller bestemmelsene i petroleumsloven og gir detaljerte
vilkår for de enkelte tillatelsene. Tillatelsen gir enerett
til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleum
innenfor tillatelsens angitte geografiske område (petro-
leumsloven § 3-3). Rettighetshaverne blir eiere av den
petroleum som produseres.

Utvinningstillatelsen gis i første omgang for en
initieffektperiode (leteperiode) som kan vare i inntil 10
år (petroleumsloven § 3-9). I denne perioden skal det
utføres en fastlagt arbeidsforpliktelse i form av seis-
misk kartlegging og/eller leteboring mv. (petro-
leumsloven § 3-8). Såfremt arbeidsforpliktelsen er
fullført ved utløpet av perioden, kan rettighetshaver-
ne som hovedregel kreve å beholde inntil halvparten
av det området tillatelsen omfatter i et nærmere
angitt antall år, som hovedregel 30. Det skal betales
en arealavgift per kvadratkilometer etter nærmere
fastsatte regler (petroleumsloven § 4-9). Dersom det
er enighet mellom rettighetshaverne om å oppgi
utvinningstillatelsen, kan denne tilbakeleveres etter
at arbeidsforpliktelsene er oppfylt (petroleumsloven
§ 3-15).

Samarbeidsavtalen

I medhold av petroleumsloven § 3-3 settes det som
vilkår for tildeling av en utvinningstillatelse at rettig-
hetshaverne inngår en samarbeidsavtale med de
øvrige deltakere i den aktuelle tillatelse. Avtalen har

store likheter med privatrettslige selskapsavtaler, og den regulerer forholdet mellom de private parter. Samarbeidsavtalen danner grunnlaget for den daglige organisering av, drift av og utbytte fra virksomheten. Samarbeidsavtalen pålegger interessentskapet å opprette en styringskomite som utgjør interessentskapets øverste organ. Alle selskapene som er rettighetshaver og har deltakerandel i utvinningstillatelsen er representert i styringskomiteen. Avtalen regulerer også operatørens oppgaver og plikter i forhold til interessentskapet. Videre inneholder avtalen individuelt fastsatte stemmereglene for det enkelte interessentskap.

Regnskapsavtalen

Som vilkår for tildeling må rettighetshaverne også inngå en regnskapsavtale som inneholder detaljerte bestemmelser vedrørende regnskapsføring og økonomiske forhold for den felles virksomhet.

Tilbudsbrevet

Forut for tildeling av utvinningstillatelser, vil departementet anbefale regjeringen at enkelte selskaper får andeler i de forskjellige tillatelsene. I denne forbindelse sendes det ut et tilbudsbrev til de aktuelle selskapene med tilbud om deltagerandeler og eventuelt operatørskap i tillatelsene. Dette brevet inneholder vilkår som vil gjelde for vedkommende tillatelse og anses derfor som et sentralt dokument i forbindelse med en tildeling.

Forskjellige avtaler

Dersom et funn strekker seg over mer enn en utvinningstillatelse, er rettighetshaverne forpliktet til å unitisere feltet gjennom inngåelse av en avtale (sam-

ordningsavtale) for å sikre en forsvarlig utnyttelse av ressursene (petroleumsloven § 4-7). Denne avtalen vil blant annet regulere rettighetene til forekomsten. Grunnlaget for eierfordelingen i det samordnede feltet er vanligvis fordelingen av forekomstens ressurser mellom de berørte utvinningstillatelser. Rettighetshavernes deltakerandeler i et unitisert felt vil derfor være forskjellig fra deltakerandelene i utvinningstillatelsene feltet omfatter. Avtalen krever Olje- og energidepartementets godkjenning.

Videre kan en rettighetshaver inngå en avtale (pass-through avtale) med sitt utenlandske morselskap om å overføre rettigheter og plikter under en tillatelse til den norske filialen av morselskapet (petroleumsloven § 10-5). Avtalen krever Olje- og energidepartementets samtykke.

Andre sentrale lovbestemmelser

Ved utbygging og drift av petroleumsforekomster utarbeider rettighetshaverne i henhold til petroleumsloven § 4-2 en plan for utbygging og drift (PUD). Før rettighetshaverne kan begynne utbygging av en forekomst, skal planen fremlegges for og godkjennes av Olje- og energidepartementet. Med hjemmel i petroleumsloven § 4-3 kan departementet gi tillatelse til anlegg og drift (PAD) av innretninger for transport og utnyttelse av petroleum. Andres bruk av slike innretninger skal etter petroleumsloven § 4-8 godkjennes av departementet. For så vidt gjelder de viktigste rørledningene for i landføring av gass (oppstrøms gassrørledningsnett) følger det imidlertid av loven § 4-8 at naturgassforetak og kvalifiserte kunder skal ha rett til adgang til slike.

Per 1. januar 2003 er de viktigste rørledningene for i landføring av gass samordnet i et helhetlig transportsystem (Gassled). Samme dato trådte et nytt kapittel 9 i petroleumsforskriften ikraft. Dette kapittelet inneholder nye regler om adgang til gassrørledningene på norsk sokkel. For så vidt gjelder Gassled, bestemmes det her at Gassco, som ble etablert som et heleiet statsaksjeselskap i mai 2001, som operatør for Gassled i tillegg til å forestå driften av Gassled også skal påse etterlevelse av forskriftens regler om adgang til Gassled. Tariffene i Gassled er regulert i en egen forskrift fastsatt av departementet med ikrafttredelse 1. januar 2003.

Kongen kan i medhold av petroleumsloven § 4-10 bestemme hvor og på hvilken måte ilandføring av petroleum skal skje.

Etter petroleumsloven § 5-1 skal rettighetshaver som hovedregel legge frem en avslutningsplan 2-5 år før konsesjonstiden utløper eller tillatelsen oppgis, eller bruken av en innretning endelig opphører. Olje- og energidepartementet skal deretter fatte vedtak om disponering av innretningene, jfr. § 5-3.

Konsekvensutredninger

Petroleumsloven inneholder bestemmelser om konsekvensutredninger som en del av beslutningsgrunnlaget på flere stadier i petroleumsvirksomheten, se avsnitt tidligere i kapitlet. Det kreves konsekvensutredninger før åpning av et område for utvinning av petroleum, i forbindelse med utbygging av felt og transportsystemer og ved disponering av innretninger når petroleumsvirksomheten avsluttes.

Olje- og energidepartementet har ansvaret for at det blir foretatt konsekvensutredninger før et område blir åpnet med sikte på tildeling av utvinningstillatelser. Spørsmålet om å åpne nye områder er meget viktig både ut fra en samfunnsmessig helhetsvurdering og ut fra lokale interesser. Det er derfor viktig å sikre en allsidig og grundig saksbehandling. Formålet med konsekvensutredningen er å klarlegge miljømessige virkninger av petroleumsvirksomheten og mulig fare for forurensninger, samt de økonomiske og sosiale virkninger utnyttelse av petroleumsvirksomheten kan ha i området.

På bakgrunn av en slik utredning foretar Stortinget en samlet vurdering av fordeler og ulemper av petroleumsvirksomhet i et område. Områder der ulempene ved slik aktivitet veier tyngst åpnes ikke for leteaktivitet. Både storting og regjering kan dessuten pålegge enkeltområder særlige vilkår, eksempelvis borefrie perioder.

I forbindelse med operatørens søknad om myndighetenes godkjenning av utbyggingsplanene for feltinnretninger, transport- eller ilandføringsledninger og andre innretninger benyttet i petroleumsvirksomhet (PUD/PAD), skal det foreligge en konsekvensutredning. Denne skal blant annet beskrive miljømessige effekter av de forventede utslippene fra prosjektet, og inneholde en gjennomgang av kostnader og nytte av alternative avbøtende tiltak. Utredningene sendes ut på en bred offentlig høring for å sikre at alle effekter av prosjektet belyses best mulig. Hvilke tiltak som blir iverksatt besluttes således ved den endelige godkjenning av prosjektet i enten storting eller regjering.

Før konsesjonstiden utløper eller bruken av en innretning opphører, skal rettighetshaverne legge

frem en avslutningsplan. I forbindelse med avslutningsplanen skal det legges frem en konsekvensutredning hvor virkningene av aktuelle måter å disponere innretninger på vurderes. Myndighetene behandler planen og fatter så et disponeringsvedtak.

Skatte- og avgiftssystemet

Petroleumsbeskatningen bygger på reglene for den ordinære bedriftsbeskatningen. På grunn av den ekstraordinære lønnsomheten ved utvinning av petroleum, er det i tillegg utformet en særskatt på denne typen næringsvirksomhet. Den ordinære skattesatsen er som på land, lik 28 prosent. Særskattesatsen er på 50 prosent. Ved beregning av ordinær- og særskattegrunnlaget avskrives investeringene lineært over seks år fra det år investeringen påløper. Det gis fradrag for selskapenes nettofinanskostnader fordelt mellom land og sokkel på basis av skattemessige formuesverdier på henholdsvis land og sokkel. Til fratrukk i beregningsgrunnlaget for særskatten kommer en friinntekt på fem prosent av investeringene. Denne beregnes i seks år fra investeringsåret.

De viktigste avgiftene knyttet til petroleumsvirksomheten er produksjonsavgiften, arealavgiften og CO₂-avgiften.

Produksjonsavgiften er i ferd med å bli faset ut. I dag påløper produksjonsavgift for to felt, Gullfaks og Oseberg. Arealavgiften påløper for alle tildelte utvinningstillatelser etter utløpet av den initiale periode. Etter dette tidspunkt betales det for de fleste utvinningstillatelser en arealavgift som stiger fra 7 000 til 70 000 kr per km² per år i løpet av ti år. Hvis

selskapene oppgir forkjøpsretten i utvinningstillatelsen, kan de søke om en 40 prosent reduksjon i arealavgiften. Det gjelder spesielle regler for de eldste utvinningstillatelsene, og for utvinningstillatelser i Barentshavet. CO₂-avgiften er bestemt ved en avgiftssats per Sm³ gass som forbrennes eller slippes direkte ut og per liter olje som forbrennes. For 2003 er satsen satt til 75 øre per liter olje/Sm³ gass.

SDØE

Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) ble opprettet i 1985 ved at Statoils eierinteresser i de fleste utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel ble delt i en økonomisk del til Statoil og en direkte økonomisk del til staten. I de fleste tillatelser tildelt etter 1985 har staten en eierandel gjennom SDØE. Dette har medført at staten nå har en direkte andel i de fleste olje- og gassfelt samt transportsystemer på norsk kontinentalsokkel. I tilknytning til delprivatiseringen solgte staten SDØEandeler tilsvarende 15 prosent av porteføljens verdi til Statoil. Ytterligere 6,5 prosent av SDØE ble solgt til andre selskaper på sokkelen våren 2002.

Ordningen med SDØE innebærer at staten betaler en andel av alle investeringer og driftskostnader i de ulike prosjektene tilsvarende statens direkte økonomiske eierandel. Staten får på linje med de øvrige rettighetshaverne en tilsvarende andel av produksjonen og andre inntekter. Petoro AS forvalter SDØE på vegne av staten.

Normprisen

I lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster av 13. juni 1975 (petroleumsskatteloven) er det gitt hjemmel for en administrativ fastsettelse av priser på petroleum for skatte- og avgiftsformål, såkalte normpriser.

Petroleumsloven § 4-9, sjettede ledd hjemler slik prisfastsettelse til bruk som beregningsgrunnlag for produksjonsavgift (royalty). Forskrifter om normpriser av 25. juni 1976 med senere endringer angir retningslinjer for verdsettelsen, og er utformet for å gjelde generelt for disse tre anvendelsesområdene. Ved anvendelse for skatteformål legges normprisen til grunn for all petroleum, både når den blir avsatt mellom uavhengige parter og overført internt.

Petroleumsprisrådet er delegert myndighet til å fastsette foreløpige og endelige normpriser, herunder bestemme at normpris ikke skal fastsettes for enkelte produksjonsområder. Petroleumsprisrådet fastsetter normprisen etterskuddsvis, normalt for hvert kvartal. I de senere år, med store svingninger i

oljeprisen, har Petroleumsprisrådet gjennomgående fastsatt månedsvise normpriser for råolje.

Normprisen skal svare til det petroleum kunne ha vært omsatt til mellom uavhengige parter i et fritt marked. Med uavhengige parter menes kjøpere og selgere som innbyrdes ikke har slike felles interesser at det kunne ha påvirket en avtalt pris. Normprisen vil være en skjønnsmessig fastsatt pris på basis av en totalvurdering av markedssituasjonen, hvor det må tas hensyn til flere typer transaksjoner, flere referansemarkeder og vurderingsmetoder.

Normprisforskriftene er utformet for å gjelde alle typer petroleum produsert på norsk kontinentalsokkel. For tørrgass legges imidlertid de kontraktsbestemte priser til grunn ved beskatning og innkreving av produksjonsavgift. Årsaken er at markedene for tørrgass skiller seg fra råoljemarkedet. Petroleumsprisrådet har hittil ikke fastsatt normpris for NGL (Natural Gas Liquids – etan, propan, butan og kondensat). Når normpris ikke fastsettes, legges realisererte priser til grunn for beskatningen.

